

Nr 11

Lagutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972: 8 med förslag till permutationslag, m. m. jämte motioner.

Genom en den 4 februari 1972 dagtecknad proposition, 1972: 8, har Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga förslag till

1) *permutationslag,*

2) *lag om ändring i förordningen den 3 april 1810, huruledes rättelse och förklaring uti gjorde fideikommissförfattningar må sökas, samt vad i avseende på fardag av fideikommissegendom kommer att iakttagas,*

dels till Fideikommissnämnden för budgetåret 1972/73 under andra huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 220 000 kr.

Propositionen har i sin helhet hänvisats till lagutskottet. Utskottet har därefter jämlikt § 42 i riksdagsordningen överflyttat ärendet, såvitt avser anslag till fideikommissnämnden, till justitieutskottet (se JuU 1972: 11).

Propositionens huvudsakliga innehåll

Kungl. Maj:t anses sedan gammalt ha befogenhet att genom beslut om s. k. permutation medge ändring av bestämmelser i gåvobrev, testamenten, stiftelseförordnanden och liknande. Propositionen innehåller förslag till en särskild permutationslag med regler om förutsättningarna för permutation och om handläggningen av permutationsärenden. Förslaget innebär att beslutanderätten delegeras till fideikommissnämnden såvitt rör fideikommissförordnanden och i övrigt till kammarkollegiet. I vissa fall skall dock ärende överlämnas till Kungl. Maj:t för avgörande.

Lagen avses träda i kraft den 1 juli 1972.

Lagförslagen

1 Förslag till

Permutationslag

Härigenom förordnas som följer.

1 § Kan bestämmelse, som enskild meddelat i gåvobrev, testamente, stiftelseförordnande eller liknande handling, på grund av ändrade förhållanden ej längre iakttagas eller har bestämmelsen blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter eller föreligger annat särskilt skäl, kan på ansökan bestämmelsen ändras eller upphävas eller undantag medges för särskilt fall (*permutation*).

Avser permutation ändring av det ändamål som skall tillgodoses, skall det nya ändamålet så nära som möjligt motsvara det ursprungliga.

2 § Fråga om permutation prövas, såvitt rör fideikommiss som avses i 1 § lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss, av fideikommissnämnden och i annat fall av kammarkollegiet.

3 § Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, skall fideikommissnämnden eller kammarkollegiet med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för avgörande.

4 § Talan mot fideikommissnämndens eller kammarkollegiets beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

5 § Denna lag gäller ej sådan pensions- eller personalstiftelse som avses i lagen (1967: 531) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972.

2 Förslag till

Lag om ändring i förordningen den 3 april 1810, huruledes rättelse och förklaring uti gjorde fideikommissförfattningar må sökas, samt vad i avseende på fardag av fideikommissegendom kommer att iakttagas

Härigenom förordnas, att vad i förordningen den 3 april 1810, huruledes rättelse och förklaring uti gjorde fideikommissförfattningar må sökas, samt vad i avseende på fardag av fideikommissegendom kommer att iakttagas¹ sägs om rättelse och förklaring i gjorda fideikommissförfattningar skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1972.

¹ Senaste lydelse 1926: 37.

Motionsyrkanden

Utskottet har i samband med propositionen behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

1) motionen 1972: 1573 av herr Enlund m. fl. (fp, c, m), vari hemställs att riksdagen för sin del antar följande ändringar i förslagen till permutationslag:

Propositionens förslag

2 §

Fråga om permutation prövas, såvitt rör fideikommiss som avses i 1 § lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss, av fideikommissnämnden och i annat fall av kammarkollegiet.

3 §

Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, skall fideikommissnämnden eller kammarkollegiet med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för avgörande.

4 §

Talan mot fideikommissnämndens eller kammarkollegiets beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

Motionens förslag

2 §

Fråga om permutation prövas, såvitt rör fideikommiss som avses i 1 § lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss, av fideikommissnämnden och i annat fall av länsstyrelsen i det län där sökanden är bosatt.

3 §

Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, skall fideikommissnämnden eller länsstyrelse med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för avgörande.

4 §

Talan mot fideikommissnämndens eller länsstyrelses beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

2) motionen 1972: 1574 av herr Schött m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen antar förslaget till permutationslag med den ändringen att 1 § erhåller följande lydelse:

1 § Kan bestämmelse, som enskild meddelat i gåvobrev, testamente, stiftelseförordnande eller liknande handling, på grund av ändrade förhållanden ej längre iakttagas eller har bestämmelsen blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter eller föreligger *eljest synnerliga skäl*, kan på ansökan bestämmelsen ändras eller upphävas eller undantag medges för särskilt fall (permutation).

Avser permutation ändring av det ändamål som skall tillgodoseas, skall det nya ändamålet så nära som möjligt motsvara det ursprungliga.

1. Inledning

Ibland uppstår behov av att med hänsyn till ändrade förhållanden jämka bestämmelser i testamenten, stiftelseurkunder och liknande handlingar. Om inte i urkunden har angetts hur jämkning får äga rum anses Kungl. Maj:t sedan gammalt ha befogenhet att förordna härom genom beslut om s. k. p e r m u t a t i o n. Kungl. Maj:ts permutationsrätt grundas inte på någon bestämmelse i regeringsformen utan den har vuxit fram på sedvanerättslig grund med anknytning till allmän civillag. Även underordnade myndigheter har i några fall genom samfällad lagstiftning eller regeringsbeslut bemyndigats att besluta i permutationsärenden. Som exempel härpå kan nämnas 22 § i *lagen* (1967: 531) om *tryggande av pensionsutfästelse m. m.*

Kungl. Maj:t handlägger årligen omkring 300 permutationsärenden. Departementsutredningen (Ju 1964: 58) som enligt sina direktiv har till uppgift bl. a. att undersöka möjligheterna till delegering av ärenden som nu handläggs av Kungl. Maj:t har i sin i juni 1971 avgivna promemoria 133 behandlat beslutanderätten i ärenden om permutation och lagt fram förslag rörande delegering av dessa ärenden.

Promemorian har remissbehandlats genom utredningens försorg.

Utskottet redovisar i det följande av departementsutredningens förslag, remissvaren, lagrådets yttrande och föredragande statsrådet Lidboms anförande endast de avsnitt som bedöms vara av särskilt intresse med hänsyn till innehållet i de i anledning av propositionen väckta motionerna. Vidare redovisas i samband med motionerna vissa uttalanden av grundlagberedningen i betänkandet "Ny regeringsform — Ny riksdagsordning" (SOU 1972: 15).

2. De materiella reglerna om permutation

Departementsutredningen

Utredningen ansåg inte att lagen borde innehålla några materiella bestämmelser om förutsättningarna för permutation. Det huvudsakliga motivet härför var svårigheten att utforma reglerna så att de både gav ledning för tillämpningen och lämnade önskvärt utrymme för de nya permutationsgrunder som samhällsutvecklingen kan motivera. Utredningen förordade i stället att det i propositionen togs in en redogörelse för Kungl. Maj:ts praxis i permutationsärenden med förklaring att delegeringen inte var avsedd att innebära någon ändring häri. Vidare föreslog utredningen att Kungl. Maj:t i särskilda tillämpningsföreskrifter lämnade anvisningar för prövningen i form av översiktliga rekommendationer. Till ledning för utformningen av dessa rekommendationer hade

utredningen gjort en sammanställning över förhållanden som i praxis har ansetts motivera jämkning i stiftelseförordnanden med generiskt bestämda destinatärer.

Föredragande statsrådet

Föredraganden framhåller att frågan om eventuella materiella regler om permutation har varit föremål för mycket delade meningar under remissbehandlingen. Från många håll ifrågasätts om det alls är nödvändigt eller ens lämpligt att i författning närmare ange under vilka förutsättningar permutation får äga rum. Det framhålls att regler härom kan komma att utöva en inte önskvärd återhållande effekt på utvecklingen och att permutationsärendena är av så skiftande karaktär att någon detaljreglering knappast kan genomföras. Det anses tillräckligt att det i lagens förarbeten lämnas en redogörelse för Kungl. Maj:ts praxis åtföljd av en förklaring att någon ändring i denna praxis inte är avsedd. Andra remissinstanser anser att utövningen av permutationsrätten åtminstone i sina grunddrag bör regleras i lag men att reglerna bör utformas så generellt att de tar hänsyn till framtida förändringar i samhället.

För egen del anser föredraganden, med hänsyn till att permutationsinstitutet onekligen lämnar möjlighet till väsentliga ingripanden i enskildas dispositioner, att permutationsrätten i sina huvuddrag bör regleras i lag. 22 § lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. — enligt vilket stadgande tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelse, får förordna om ändring av innehållet i stiftelses stadgar, om det inte längre finns någon som omfattas av stiftelsens ändamål eller om stiftelsens kapital väsentligen överstiger vad som kan komma att fordras för att tillgodose ändamålet eller om det i övrigt förekommer *särskilda skäl* för sådan ändring — kan härvid tjäna som mönster. Någon detaljerad författningsreglering av förutsättningarna för permutation bör däremot enligt föredragandens mening inte komma i fråga. Härtill är ärendena alltför disparata, och vidare är det angeläget att inte genom utförliga bestämmelser låsa rättsutvecklingen. Föredraganden kan därför inte ansluta sig till utredningens tanke att Kungl. Maj:t i tillämpningsföreskrifter skall ge närmare anvisningar för utövningen av permutationsrätten.

Som utgångspunkt för tillämpningen av lagen bör gälla att den praxis som har utvecklat sig vid Kungl. Maj:ts handläggning av permutationsärenden skall följas även i fortsättningen och att någon ändring av hittills tillämpade allmänna principer inte är åsyftad. En god uppfattning om praxis kan erhållas ur den i utredningens promemoria lämnade redogörelsen för 1968 års konseljärenden. Även utredningens sammanställning över förhållanden som har ansetts motivera permutation och de synpunkter som i anslutning därtill har anförts av vissa remissinstanser är härvidlag av betydande intresse.

Lagrådet

I första stycket av förevarande paragraf anges tre kvalificerade förutsättningar för permutation, nämligen att, på grund av ändrade förhållanden, bestämmelse ej längre kan iakttagas eller blivit uppenbart onyttig eller blivit uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter. Härjämte anger lagtexten att permutation får ske om annat *särskilt skäl* föreligger.

Av den redogörelse för praxis, som lämnas i en bilaga till remissprotokollet, framgår, att de tre kvalificerade förutsättningarna för permutation knappast har aktualitet för fideikommissförordnandena. Flertalet ärenden om permutation av fideikommissförordnande synes sålunda avse rätt att ta i anspråk egendom som hör till fideikommisset, och skäl för ianspråktagande är vanligen att innehavaren behöver medel för byggnadsarbeten på den till fideikommisset hörande fasta egendomen eller för betalning av skatt.

Avsikten är tydligen, att permutation av fideikommissförordnande skall kunna grundas på den allmänna förutsättningen *särskilt skäl*. Detta innebär emellertid i själva verket, att lagtexten — i motsats till 1810 års förordning — inte ger någon ledning i fråga om förutsättningarna för permutation av fideikommissförordnande. Att märka är nämligen, att med "särskilt skäl" inte kan åsyftas någon begränsning till skäl liknande de i paragrafen förut angivna.

Det sagda ger vid handen att lagen i själva verket inte ger någon avgränsning av området för permutationsrätten. Första stycket säger egentligen endast, att permutation får ske när särskilt skäl föreligger.

Med hänsyn till det förut anförda kan det ifrågasättas om inte den bästa lösningen skulle vara att lämna fideikommissförordnandena utanför permutationslagen. Härför kunde också tala, att flertalet av dessa ärenden är av en helt annan typ än övriga permutationsärenden och att fideikommissärendena på grund av fideikommissens avveckling kommer att efter hand upphöra.

Om fideikommissen skulle lämnas utanför permutationslagen, ligger det närmast till hands att bibehålla 1810 års förordning i dess helhet och med ändring av förordningen föreskriva att ansökningar som avses i förordningen skall, i varje fall när fråga är om fideikommiss enligt 1 § avvecklingslagen, inges till fideikommissnämnden och prövas av denna. Härigenom skulle vinnas att de skilda förutsättningarna för permutation av fideikommissförordnanden alltså direkt framgår av författningstexten.

Med hänsyn till att handläggningen av permutationsärenden skall ankomma på endast två myndigheter och att den fasta praxis som nu råder på området är avsedd att bibehållas finner lagrådet emellertid icke anledning att hemställa om ändrad utformning av förslaget i nu förevarande avseende.

Grundlagberedningen

Grundlagberedningen anför i sitt nyligen avgivna betänkande (SOU 1972: 15) att permutation innebär avsteg från vad som eljest gäller enligt lag. Det synes grundlagberedningen lämpligt att en generell rätt för regeringen eller annan myndighet att besluta i ärenden om permutation erhåller uttryckligt stöd i grundlag. Grundlagberedningen föreslår därför att i den *nya regeringsformen* 10 kap. 10 § införs följande bestämmelser:

10 § Regeringen äger medgiva ändring i vad som har föreskrivits i testamente, donationsbrev, stiftelseurkund eller annan sådan handling, om föreskriften ej längre kan tillämpas eller eljest *synnerliga skäl* till ändring föreligger. Befogenhet att i sådana fall medgiva ändring kan också genom lag tilläggas annan myndighet.

Grundlagberedningen framhåller att dessa bestämmelser innebär dels att regeringen får en allmän rätt att besluta om permutation, dels att riksdagen genom lag kan bemyndiga även annan myndighet att handlägga permutationsärenden. Oavsett vilken myndighet som beslutar gäller emellertid som en förutsättning för permutation, understryker grundlagberedningen, att *synnerliga skäl* till ändring föreligger. Som exempel nämns i grundlagstexten att den berörda föreskriften inte längre kan tillämpas. Den angivna förutsättningen får enligt grundlagberedningen vidare anses vara uppfylld exempelvis i fall där syftet med en donation har kommit att sakna aktualitet.

Motionen 1972: 1574

I motionen hänvisas till grundlagberedningens förslag och motionärerna förklarar att de delar grundlagberedningens uppfattning att avsteg från bestämmelser som meddelats i gåvobrev, testamente, stiftelseurkund eller liknande handling ej får ske utan att *synnerliga skäl* härför föreligger. Orden "annat särskilt skäl" bör därför i 1 § förslaget till permutationslag utbytas mot orden "eljest synnerliga skäl".

Motionärerna framhåller därefter att grundlagberedningens förslag även i övrigt i vissa delar avviker från ordalydelsen i 1 § i föreliggande lagförslag. Skulle grundlagberedningens förslag till lydelse av 10 kap. 10 § regeringsformen komma att antas oförändrat bör enligt motionärerna också 1 § i permutationslagen ändras i överensstämmelse med grundlagsstadgandet.

3. Beslutande instans

Utredningen

När det gäller frågan om val av **b e s l u t a n d e i n s t a n s** diskuterade utredningen olika alternativ. Flera skäl ansågs tala för att *länsstyrelserna* bör besluta i ärenden om permutation av stiftelseförordnanden,

i vart fall sådana med generiskt bestämda destinatärer. Länsstyrelsen avgör redan nu vissa sådana ärenden. Dessutom är länsstyrelsen tillsynsmyndighet enligt lagen om tillsyn över stiftelser. Även om stiftelse inte står under länsstyrelsens tillsyn är dess verksamhet i allmänhet lokalt förankrad. Länsstyrelsens kännedom om lokala förhållanden kan därför komma till nytta vid handläggningen av permutationsärenden. Mot en överflyttning av beslutanderätten till länsstyrelse talade emellertid att ärendenas spridning på ett stort antal instanser försvårar en enhetlig tillämpning. En annan möjlighet är att förlägga prövningen till de allmänna domstolarna. Denna tanke avvisades emellertid av utredningen. Som skäl härför åberopades önskemålet om ett enkelt och snabbt förfarande. Vidare påpekades dels att det i permutationsärenden ofta inte finns någon som kan företräda partsintressena och dels att en överföring till domstolsprövning skulle förutsätta en omfattande materiell lagstiftning om permutation. Utredningen övervägde också möjligheten att låta stiftelseärenden med generiskt bestämda destinatärer prövas av olika centrala förvaltningsmyndigheter. Genom att härvid varje myndighet skulle få pröva alla ärenden där stiftelsens syfte har nära beröring med myndighetens verksamhet skulle kravet på enhetlig tillämpning tillgodoses i fråga om de fackliga synpunkterna. Kravet på samordning av den juridiska bedömningen i de olika ärendena skulle däremot kvarstå.

Mest rationellt ansåg utredningen det vara att flytta beslutanderätten i samtliga stiftelseärenden till en underordnad myndighet med goda förutsättningar att pröva de rättsliga frågorna. Härigenom skulle antalet remisser som avser den juridiska bedömningen och därmed handläggningstiden kunna nedbringas. Behovet av att remittera stiftelseärenden med generiskt bestämda destinatärer till vederbörande fackmyndighet skulle visserligen kvarstå. Också antalet sådana remisser skulle emellertid kunna minskas med hänsyn till att många ärenden från saklig synpunkt är föga komplicerade och till att en fast praxis numera har utbildat sig för prövningen i åtskilliga fall.

Utredningen bedömde *kammarkollegiet* vara den myndighet som var mest lämpad att ta över ärendena. Sedan den 1 juli 1970 är kollegiet remissmyndighet i ärenden om permutation av stiftelseförordnande. Redan före denna tidpunkt hade kollegiet viss befattning med permutationsfrågor. Sakligt mera komplicerade permutationsansökningar på kyrkans och skolans områden remitteras sedan länge dit för undersökning av frågor om t. ex. äganderätt till fast egendom eller för annan grundläggande utredning. I sammanhanget erinrades om att en särskild sakkunnig (Fi 1970:75) tillkallats för att se över kammarkollegiets uppgifter och organisation samt att det av direktiven för den sakkunnige framgick att kammarkollegiet skall bestå som självständig myndighet och att någon avgörande ändring av dess nuvarande huvudinriktning på utredande och processförande uppgifter inte skall ske. I utred-

ningsuppdraget ingick bl. a. att undersöka om kammarkollegiet bör tillföras uppgifter som i dag åvilar andra myndigheter. En redogörelse för översynen har lämnats i oktober 1971 (Ds Fi 1971: 16).

Permutationsärenden rörande fideikommissförordnanden borde enligt utredningen överflyttas på fideikommissnämnden, som hade goda förutsättningar för denna uppgift. Det finns också ett starkt sakligt samband mellan permutationsärendena och nämndens nuvarande arbetsuppgifter.

Vad beträffar h a n d l ä g g n i n g e n av permutationsärendena föreslog utredningen att ansökan i ärende som skulle avgöras av kammarkollegiet skulle ges in till länsstyrelsen i det län där stiftelsen hade sitt säte eller, om ärendet avsåg ändring av testamente berörande enskild person, till länsstyrelsen i det län där sökanden var bosatt. Länsstyrelsen borde med eget yttrande överlämna ärendet till kammarkollegiet. Om det ansågs behövt, borde kollegiet före beslut samråda med vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Ansökan om ändring i fideikommissurkund borde ges in direkt till fideikommissnämnden, som vid behov borde samråda med länsstyrelsen eller annan statlig myndighet. Kammarkollegiet och fideikommissnämnden borde vidare ha rätt och skyldighet att till Kungl. Maj:t överlämna permutationsärende som bedöms ha principiell räckvidd. Slutligen ansåg utredningen att avgörande i permutationsärende borde kunna överklagas hos Kungl. Maj:t i statsrådet.

Remissyttrandena

Utredningens förslag om val av b e s l u t a n d e i n s t a n s har godtagits vid remissbehandlingen. Flertalet remissinstanser åberopar därvid vikten av en enhetlig rättstillämpning. *Hovrätten för Övre Norrland* diskuterar mera utförligt de olika alternativen till beslutande instans. Hovrätten pekar på att utredningen till en början framfört flera skäl för att valet bör falla på länsstyrelse. Hovrätten ansluter sig till vad utredningen sålunda framhållit och betonar särskilt vikten av den lokala förankringen. I ärenden av det slag det här är fråga om torde det enligt hovrätten nämligen ofta vara till stor gagn, om myndigheten har möjlighet att på ett informellt sätt verka för en allsidig utredning på ort och ställe och att genom direkta personkontakter underlätta ärendets fortgång. Hovrätten finner också att flera av de uppräknade fördelarna — exempelvis den lokala förankringen med kännedom om fastighetsväsendet och de sociala villkoren jämte personkännedom — bör kunna ha väl så stor betydelse när det gäller ändring av förordnanden till förmån för individuellt bestämda destinatarer, t. ex. då fråga är om tillstånd att förfoga över fast egendom eller ta i anspråk donationskapital för uppehälle, utbildning och liknande. Till förmån för länsstyrelse såsom beslutande myndighet talar också, såsom utredningen anmärkt, att länsstyrel-

rätt hyresgästen härvid är tillförsäkrad skall kunna leda till de svåra följder som ett mistande av bostaden innebär.

Det är enligt utskottets mening alltid otillfredsställande om rättsförluster uppstår på grund av bristande kännedom om de lagliga möjligheter rättssamhället ställt till medborgarnas förfogande. Det måste vara ett elementärt intresse för lagstiftaren att den enskilde medborgaren i varje särskilt fall i mesta möjliga mån kan handla utifrån en säker bedömning av de lagliga konsekvenserna av sitt handlande — alternativt sin uraktlåtenhet att handla. Att en hyresgäst skall kunna förlora rätten till sin bostad och sålunda ställas inför katastrofen att bli vräkt enbart på grund av otillräcklig kunskap om de bestämmelser som tillkommit just i syfte att skänka honom möjlighet att undvika att förhållandena utvecklas på detta olyckliga sätt finner utskottet icke acceptabelt. Det är icke minst ur jämlikhetsaspekt nödvändigt att alla hyresgäster, oavsett juridisk utbildning, på annat sätt förvärvat författningskunskap, större eller mindre främlingskap inför landets lagstiftning och oberoende av tillfälligheternas spel, beredes likvärdiga möjligheter att värna om sin rätt till något av det mest elementärt nödvändiga för upprätthållandet av en människovärdig existens, nämligen rätten till bostad. Utskottet vill framhålla att möjliggörandet härav inte på minsta sätt kränker motpartens rättsliga ställning eller inkräktar på hans lagliga rätt.

Under remissbehandlingen — — — (utskottet) — — — förslag genomförs.

Länsstyrelsen i — — — (utskottet) — — — vederbörande myndighet. Enligt utskottets mening kan dessa formella svårigheter lösas genom ändringar i 12 kap. 8 § hyreslagen. I praktiken kan underrättelse ske genom att vederbörande myndighet antingen intar en erinran om återvinningsrätten i föreläggandet att svara på ansökningshandling eller också åsätter ansökningshandlingen en stämpel med motsvarande erinran.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet att riksdagen med bifall till motionen antager följande ändringar i 12 kap. hyreslagen.

I ett nytt andra stycke i 44 § införs skyldighet för hyresvärd att i uppsägningen underrätta hyresgästen om vad han har att iaktta för att återfå hyresrätten. I ett tredje stycke införs bestämmelser om att uppsägningen är utan verkan om hyresvärden inte fullgör vad som åligger honom enligt andra stycket. Det nuvarande andra stycket i 44 § blir i fortsättningen det fjärde stycket.

Med hänsyn till att underrättelsen skall intas i uppsägningen görs i 8 § första stycket den ändringen att uppsägningen i förevarande fall alltid måste ske skriftligen. I 8 § sjätte stycket intas vidare en erinran om bestämmelserna i 44 § andra stycket angående innehållet i uppsägning i fall som avses i 42 § första stycket 1. Slutligen intas i 8 § femte stycket

skulle visserligen samråd med central myndighet kunna föreskrivas. En sådan ordning skulle dock bli tungrodd och opraktisk. Länsstyrelsen kan därför inte tillstyrka att en överflyttning sker till länsstyrelserna. Med hänsyn till länsstyrelsernas nära kontakt med allmänheten får dock förutsättas att länsstyrelserna — oberoende av vem som skall besluta i ärendena — gör den förberedande utredningen i ärendena och avger yttrande. Av myndigheter som enligt utredningen skulle kunna tänkas komma i fråga för handläggning av permutationsärendena syns enligt länsstyrelsen kammarkollegiet vara den mest lämpade. En överföring till kammarkollegiet medför uppenbara fördelar. Sålunda kommer handläggningen att bli koncentrerad till en myndighet, som redan besitter erfarenhet av dessa ärenden och som äger juridisk sakkunskap. *Länsstyrelsen i Kalmar län* anser att mot en delegation av permutationsrätten till länsstyrelserna talar den omständigheten, att beslutskompetensen härigenom kommer att spridas på ett stort antal instanser, vilket skulle försvåra en enhetlig rättstillämpning. Även om detta förhållande delvis skulle kunna avhjälpas genom föreskrifter om samråd och underställningsförfarande, skulle dock syftet att uppnå ett förenklat förfarande i dessa ärenden i viss mån förfelas. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* framhåller att valet av beslutande instans bör stå mellan länsstyrelserna och kammarkollegiet. Länsstyrelsen har redan nu mycket ofta kontakter med allmänheten i stiftelsefrågor, inte minst i permutationsärenden. Länsstyrelsens kännedom om länet och dess behov är av stor betydelse i dessa ärenden. Denna kännedom kan givetvis avspegla sig i länsstyrelsernas yttrande, men fråga är om mycket vinnes med en central myndighet. I varje fall är ett alternativ att länsstyrelsen fick ändra organisatoriska föreskrifter. Sådana ärenden som förenkling och modernisering av stadgarna, styrelsens sammansättning, formerna för utseende av styrelseledamöter och revisorer bör kunna avgöras av länsstyrelse. Med en sådan ordning skulle en del enkla ärenden kunna handläggas snabbare. Även om åtskilliga skäl sålunda talar för länsstyrelserna som beslutande instans, anser länsstyrelsen likväl, att kammarkollegiet bör bli beslutande instans med hänsyn till kravet på likformighet i behandlingen av dessa ärenden och behovet av en instans, som blir specialiserad på detta område. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* tillstyrker att beslutanderätten delegeras till kammarkollegiet. Härigenom anser länsstyrelsen att större möjligheter erhålls för skapande av en enhetlig praxis än om handläggningen skulle splittras på ett flertal organ. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anför att antalet stiftelser över vilka länsstyrelsen utövar tillsyn är i förhållande till övriga län relativt få. Endast några enstaka permutationsärenden har förekommit under senare år. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* ifrågasätter om det inte bör skapas möjlighet för kollegiet att i vissa smärre ärenden, t. ex. beträffande stiftelsers organisation och yttre status, delegera sin beslutanderätt till länsstyrelse. *Länsstyrelsen i Värmlands län* slutligen motsätter sig visser-

ligen inte utredningens förslag men ifrågasätter om inte beslutanderätten i andra ärenden än sådana som rör fideikommiss kunde anförtros åt länsstyrelserna. Förfarandet blir enklare om den myndighet som mottar ärendet från sökanden också är beslutande instans. Till förmån för att lägga beslutanderätten hos länsstyrelserna talar även dessas lokal- och personkännedom samt kunskap om de under tillsyn ställda stiftelsernas organisation och verksamhet. Länsstyrelserna har fått erfarenhet av permutationsärenden som förberedande organ och som remissinstans samt handlägger redan nu vissa sådana ärenden. Risken för oenhetlig tillämpning om länsstyrelserna tillerkänns beslutanderätten torde vara obeydlig med hänsyn till den enhetliga praxis som nu råder på området och den frånvaro av motsättningar i huvudfrågan som präglar ärendena. Risken reduceras ytterligare genom möjligheten till besvär. Länsstyrelsen anser i vart fall att vissa ärenden av enkel beskaffenhet, framför allt sådana som avser ändring av organisatoriska föreskrifter, bör avgöras av länsstyrelse.

Vad beträffar utredningens förslag om handläggningen av ärendena har detta däremot vid remissbehandlingen mött kritik. Flera remissinstanser föreslår sålunda att alla ansökningar om stiftelseförordnanden skall ges in direkt till kammarkollegiet.

Föredragande statsrådet

Vad gäller frågan om beslutande instans i permutationsärenden instämmer föredraganden med utredningen i att de ärenden som rör fideikommissförordnanden bör delegeras till fideikommissnämnden. Sakligt sett har ärendena nära samband med de frågor om avveckling av fideikommiss som nämnden nu handlägger. Nämnden anlitas också som remissinstans i vissa permutationsärenden. Vad beträffar stiftelseförordnanden i övrigt är som utredningen framhåller olika alternativ tänkbara. Goda skäl kan enligt föredraganden synas tala för att förlägga prövningen till länsstyrelserna, som är tillsynsmyndighet för många av de stiftelser det gäller. Emellertid har föredraganden i likhet med utredningen och det övervägande antalet remissinstanser kommit till den uppfattningen att handläggningen av stiftelseärendena bör koncentreras till en myndighet. Vad som framför allt talar för denna lösning är att den skapar de bästa förutsättningarna för en enhetlig tillämpning. Som lämplig myndighet förordar utredningen kammarkollegiet, som redan har erfarenhet av permutationsfrågor, bl. a. i egenskap av regelbundet anlita remissinstans i sådana ärenden. För egen del ansluter föredraganden sig — efter samråd med chefen för finansdepartementet — till utredningens förslag.

Beträffande handläggningen av permutationsärenden anser föredraganden för egen del den lämpligaste ordningen vara att ansökan i permutationsärende alltid ges in till den myndighet som skall pröva

ärendet i första instans, dvs. fideikommissnämnden resp. kammarkollegiet. Dessa myndigheter bör vid behov samråda med länsstyrelse och annan statlig myndighet. Detta torde följa av allmänna regler och alltså inte kräva någon uttrycklig föreskrift i föreliggande sammanhang. I åtskilliga ärenden av enkel eller rutinbetonad karaktär synes något samråd inte vara behövligt. Det kan inte anses motiverat att rutinmässigt inhämta yttrande från den centrala myndighet till vars sakområde den aktuella frågan närmast hör. Om yttrande inhämtas bara i sådana fall då det är av behovet påkallat kommer handläggningstiderna i många fall att kunna hållas korta.

Föredraganden instämmer vidare i att delegeringen bör förenas med regler om överlämnande till Kungl. Maj:t av vissa ärenden för avgörande. Kungl. Maj:t bör sålunda avgöra dels ärenden som rör betydande ekonomiska värden, t. ex. fråga om ändrad ändamålsbestämning för en stiftelse med stora kapitaltillgångar, dels ärenden där det uppkommer frågor av principiell betydelse, som får räckvidd utöver det aktuella ärendet. Däremot kan föredraganden inte ansluta sig till den under remissbehandlingen framförda synpunkten att Kungl. Maj:t alltid bör avgöra fall där prövningsmyndigheten och central förvaltningsmyndighet som har hörts i ärendet har olika uppfattningar. En sådan meningsskiljaktighet kan dock givetvis vara ett tecken på att det föreligger en principfråga som bör överlämnas till Kungl. Maj:t. Som utredningen föreslagit bör besvär i permutationsärende kunna anföras hos Kungl. Maj:t.

Motionen 1972: 1573

Motionärerna hävdar att det är önskvärt att man får till stånd en decentralisering av den relativt stora grupp av konseljärenden, över 300 per år, som permutationsärendena utgör. Den beslutanderätt som enligt propositionens förslag läggs på kammarkollegiet borde härvid med fördel kunna överföras till länsstyrelserna. För en sådan överföring av beslutanderätten, vilken också förespråkas av några remissinstanser, talar enligt motionärernas mening en rad skäl. Till skillnad mot det nu föreliggande förslaget skulle den sålunda innebära en verklig decentralisering, något som ligger väl i linje med den viljeinriktning riksdagen i andra ärenden markerat. Såsom departementsutredningen påpekar avgör vidare länsstyrelserna redan nu vissa ärenden om permutation av stiftelseförordnanden samt har även som remissinstanser och förberedande organ fått erfarenhet av permutationsärenden. Länsstyrelsen är också tillsynsmyndighet enligt lagen om tillsyn över stiftelser. Vidare bör enligt motionärerna beaktas att länsstyrelsens kännedom om lokala förhållanden kan vara till nytta vid handläggningen, eftersom en stiftelses verksamhet i allmänhet är lokalt förankrad.

Motionärerna framhåller därjämte att föredragande statsrådet som enda argument mot att överföra beslutanderätten till länsstyrelserna an-

för att en koncentration av handläggningen till en central myndighet skapar de bästa förutsättningarna för en enhetlig tillämpning. Detta argument har dock enligt motionärernas mening inte någon avgörande tyngd. Såväl föredraganden som departementsutredningen konstaterar nämligen att de utredningsärenden det här rör sig om är föga komplicerade och att det är sällsynt med meningsmotsättningar mellan sökandena och de myndigheter som har att ta befattning med permutationsärendena. Vidare skall vid tillämpningen av lagen gälla den praxis som har utvecklats vid Kungl. Maj:ts handläggning av permutationsärenden och som finns redovisad i propositionen. De i lagen föreslagna möjligheterna till besvär mot beslutsinstansens avgöranden och till underställning av betydelsefulla principfrågor och ärenden, som rör betydande värden, minskar enligt motionärernas mening ytterligare risken för negativa konsekvenser av en överföring av beslutanderätten till länsstyrelserna.

Motionärerna anför avslutningsvis att de anser det vara viktigt att en centralisering av beslutsfattandet om möjligt undviks och att, såvida inte mycket starka skäl kan anföras däremot, handläggningen av ärenden förläggs så nära berörda människor som möjligt.

Utskottet

Kungl. Maj:t anses sedan gammalt ha befogenhet att genom beslut om s. k. *permutation* medge ändring av bestämmelser i gåvobrev, testamenten, stiftelseförordnanden och liknande. Kungl. Maj:ts permutationsrätt grundas inte på någon bestämmelse i regeringsformen utan den har vuxit fram på sedvanerättslig grund med anknytning till allmän civillag. Även underordnade myndigheter har i några fall genom samfällad lagstiftning eller regeringsbeslut bemyndigats att besluta i permutationsärenden. Som exempel härpå kan nämnas lagen 1967: 531 om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. (22 §). Kungl. Maj:t handlägger f. n. omkring 300 permutationsärenden per år.

Propositionen innehåller förslag till en särskild permutationslag med regler om förutsättningarna för permutation och om handläggning av permutationsärendena. Förslaget innebär att beslutanderätten delegeras till fideikommissnämnden såvitt rör fideikommissförordnanden och i övrigt till kammarkollegiet. I vissa fall skall dock ärende överlämnas till Kungl. Maj:t för avgörande. Den föreslagna lagen gäller ej sådana pensions- eller personalstiftelser som avses i lagen om tryggnad av pensionsutfästelse. För permutation beträffande sådan stiftelse gäller således fortfarande bestämmelserna i 22 § nämnda lag. Beslutanderätten i sistnämnda slag av ärenden tillkommer tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sin hemvist. Till grund för propositionen ligger ett av departementsutredningen avgivet förslag till delegering av beslutanderätten i permutationsärenden.

Riksdagen har i anledning av motioner åren 1966, 1969 och 1970 (1LU 1966: 37, 1LU 1969: 22, SU 1969: 125 och 1LU 1970: 57) behandlat frågor om förenkling av permutationsförfarandet. I princip har riksdagen ställt sig positiv till tanken på vidgad delegering av beslutanderätten från Kungl. Maj:t till underlydande myndigheter men hänvisat till att frågan behandlades av departementsutredningen. Mot bakgrund härav vill utskottet uttrycka sin tillfredsställelse över att förslag till delegering av beslutanderätten nu kunnat föreläggas riksdagen. Inom utskottet har inte rått några delade meningar om det angelägna i reformen. Däremot har enighet inte kunnat uppnås i frågan om till vilken myndighet delegering skall ske och i vissa avscenden beträffande de materiella reglerna om permutation. I det följande behandlar utskottet dessa två frågor.

De materiella reglerna om permutation

Utredningen ansåg inte att permutationslagen borde innehålla några materiella bestämmelser om permutation. I stället förordade utredningen att i propositionen togs in en redogörelse för Kungl. Maj:ts praxis i permutationsärendena med förklaring att delegeringen inte var avsedd att innebära någon ändring häri. Utredningens förslag blev föremål för mycket delade meningar under remissbehandlingen.

Såsom framhålls i propositionen lämnar permutationsinstitutet möjlighet till väsentliga ingripanden i enskildas dispositioner. Utskottet delar därför föredragande statsrådets uppfattning att permutationsrätten i sina huvuddrag bör regleras i lag. Samma mening har även grundlagberedningen gett uttryck för genom att föreslå att i den blivande nya regeringsformen införs ett stadgande som reglerar förutsättningarna för permutation (s. 7 ovan).

I 1 § förslaget till permutationslag har angetts tre kvalificerade förutsättningar för permutation nämligen att, på grund av ändrade förhållanden, bestämmelse ej längre kan iakttagas eller blivit uppenbart onyttig eller blivit uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter. Härjämte anger lagtexten att permutation får ske om *annat särskilt skäl* föreligger. Vid utformningen av lagrummet har enligt föredragande statsrådet 22 § lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. tjänat som mönster. I motionen 1972: 1574 yrkas att orden *annat särskilt skäl* skall utbytas mot orden *eljest synnerliga skäl*. Till stöd för yrkandet anför motionärerna att grundlagberedningen i sitt betänkande angett att som en förutsättning för permutation skall gälla att synnerliga skäl till ändring föreligger.

Utskottet vill för sin del understryka att en utgångspunkt för utformningen av permutationslagen bör vara att någon ändring ej skall ske i den praxis som har utvecklats vid Kungl. Maj:ts handläggning av

permutationsärendena och som har redovisats i propositionen. Vid en genomgång av denna praxis kan konstateras att man i vissa fall, där permutation skett, svårigen kan hävda att "synnerliga skäl" till ändring förelegat. Utskottet syftar här på vissa ändringar av förvaltningsbestämmelser, såsom t. ex. förenkling och modernisering av stadgar, ändring av styrelses sammansättning, överflyttning av förvaltningen från en kommunal instans till annan kommunal instans m. m. Enligt utskottets mening täckes dessa fall bättre av det i propositionen använda uttrycket "särskilda skäl". Denna formulering återfinns också i 22 § i lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen med avslag på motionen antar 1 § i förslaget till permutationslag. I sammanhanget vill utskottet emellertid understryka att utskottet delar motionärernas uppfattning att den civilrättsliga lagstiftningen bör anpassas till motsvarande grundlagsstadgande. Utskottet förutsätter därför att, om det i den nya regeringsformen införs bestämmelser om permutation, som avviker från den nu föreslagna permutationslagen, sistnämnda lag blir föremål för en översyn.

Beslutande instans

Såsom framgår av det föregående skall enligt 2 § i lagförslaget fråga om permutation prövas, såvitt rör fideikommiss, av fideikommissnämnden och i annat fall av kammarkollegiet. Avser ärendet ändrad ändamålsbestämning för egendom av betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, skall ärendet dock överlämnas till Kungl. Maj:t för avgörande. Talan mot fideikommissnämndens och kammarkollegiets beslut i permutationsärende skall enligt 4 § föras hos Kungl. Maj:t genom besvär.

Vad först angår fideikommissärendena delar utskottet helt föredragandens uppfattning att dessa ärenden lämpligen bör avgöras av fideikommissnämnden. Utskottet tillstyrker förslaget i denna del.

Beträffande övriga permutationsärenden yrkas i motionen 1972: 1573 att beslutande instans skall vara länsstyrelsen i det län där sökanden är bosatt. Som grund för yrkandet åberopar motionärerna bl. a. att man härigenom skulle uppnå en verklig decentralisering samtidigt som den lokala kännedomen om ärendena skulle bli bättre tillvaratagen.

Utskottet medger att vissa skäl onekligen talar för ett förläggande av prövningen till länsstyrelserna. Såsom utskottet anfört i det föregående är länsstyrelsen redan beslutande instans i permutationsärenden som avser pensions- och personalstiftelser. Dessutom är länsstyrelsen tillsynsmyndighet enligt lagen om tillsyn över stiftelser. Vidare kan, såsom motionärerna framhåller, länsstyrelsens kännedom om lokala förhållanden vara till nytta vid avgörandet av permutationsärenden. Ut-

skottet vill dock peka på det inte ovanliga förhållandet att en stiftelse har sin styrelse på en ort men t. ex. fastigheter på annan ort inom annat län. I permutationsärenden, som rör dessa fastigheter, kommer med motionärernas förslag den beslutande länsstyrelsen att sakna den lokala kännedomen. Den stora nackdelen med överflyttandet av beslutskompetensen till länsstyrelserna är dock framför allt att ärendena skulle spridas på ett stort antal myndigheter, vilket uppenbart skulle komma att försvåra en enhetlig rättstillämpning. Såsom framgår av bl. a. länsstyrelsens i Norrbottens län yttrande skulle flera av länsstyrelserna få handlägga endast några få permutationsärenden varje år. Utskottet vill för sin del understryka att det är av största vikt att permutationspraxis även i fortsättningen kännetecknas av kontinuitet och enhetlighet. Enligt utskottets mening kan detta uppnås endast om beslutsrätten anförtros en central myndighet. Den i 3 § föreskrivna skyldigheten för beslutsmyndigheten att underställa Kungl. Maj:t vissa viktiga avgöranden skulle endast delvis kunna motverka riskerna för oenhetlighet i rättstillämpningen om beslutsrätten anförtroddes regionala myndigheter. Såsom framgår av sammanställningen över remissyttranden (s. 9—12) delas utskottets uppfattning av de allra flesta av de i ärendet hörda länsstyrelserna samt av alla övriga remissinstanser. Den av motionärerna påtalade viktiga lokala kännedomen bör den centrala myndigheten enligt utskottets mening kunna tillföras genom inhämtandet av yttrande från vederbörande länsstyrelse. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet att beslutanderätten i förevarande ärenden delegeras till kammarkollegiet, som företräder erfarenhet och sakkunskap på området. Motionen bör följaktligen avslås.

De föreslagna reglerna om underställning (3 §) och besvär (4 §) tillstyrks av utskottet.

Lagförslagen i övrigt

Övriga delar av lagförslagen föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Hemställan

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen med avslag på motionen 1972: 1574 antager 1 § i det vid propositionen 1972: 8 fogade förslaget till permutationslag;
- B. att riksdagen med avslag på motionen 1972: 1573 antager 2—4 §§ i förslaget till permutationslag;
- C. att riksdagen antager förslaget till permutationslag i vad förslaget ej omfattas av utskottets hemställan under A och B;

- D. att riksdagen antager förslaget till lag om ändring i förordningen den 3 april 1810, huruledes rättelse och förklaring uti gjorde fideikommissförfattningar må sökas, samt vad i avseende på fardag av fideikommisssegendom kommer att iakttagas.

Stockholm den 4 maj 1972

På lagutskottets vägnar

DANIEL WIKLUND

Närvarande: herrar Wiklund i Stockholm (fp), Sundelin (s), fröken Anderson i Lerum (s), herrar Lidgard (m), Sjöholm (fp), fru Lundblad (s), fru Jonäng (c), herrar Andersson i Södertälje (s), Winberg (m), Israelsson (vpk), Olsson i Timrå (s), Olsson i Sundsvall (c), Stadling (s)*, Persson i Heden (c)* och fru Nilsson i Sunne (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

Vid A. i utskottets hemställan

1) beträffande de materiella reglerna för permutation av herrar Lidgard (m) och Winberg (m) vilka ansett

dels att det avsnitt av betänkandet som börjar på s. 15 med orden "Utskottet vill" och slutar på s. 16 med orden "en översyn." bort ha följande lydelse:

Såsom framgår av det föregående (s. 7) har grundlagberedningen understrukt att en förutsättning för permutation bör vara att synnerliga skäl till ändring föreligger. Med hänsyn till att permutation innebär ingripanden av offentlig myndighet i enskildas dispositioner delar utskottet grundlagberedningens uppfattning. Den i 1 § permutationslagen angivna förutsättningen "annat särskilt skäl" bör därför såsom motionärerna yrkat utbytas mot orden "eljest synnerliga skäl". I övrigt tillstyrker utskottet att riksdagen antar den föreslagna lydelsen av 1 §. Utskottet vill i sammanhanget vidare understryka att utskottet delar motionärernas uppfattning att den civilrättsliga lagstiftningen bör anpassas till motsvarande grundlagsstadgande. Utskottet förutsätter därför att, om det i den nya regeringsformen införs bestämmelser om permutation, som avviker från den nu föreslagna permutationslagen, sistnämnda lag blir föremål för översyn.

dels att utskottet bort hemställa

- A. att riksdagen — med förklaring att det vid propositionen 1972: 8 fogade förslaget till permutationslag ej kunnat i oförändrat skick antagas — med bifall till motionen 1972: 1574 antager 1 § i nämnda förslag med följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

1 § Kan bestämmelse, som enskild meddelat i gåvobrev, testamente, stiftelseförordnande eller liknande handling, på grund av ändrade förhållanden ej längre iakttagas eller har bestämmelsen blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter eller föreligger *annat särskilt skäl*, kan på ansökan bestämmelsen ändras eller upphävas eller undantag medges för särskilt fall (*permutation*).

Avser permutation ändring av det ändamål som skall tillgodoses, skall det nya ändamålet så nära som möjligt motsvara det ursprungliga.

Utskottets förslag

1 § Kan bestämmelse, som enskild meddelat i gåvobrev, testamente, stiftelseförordnande eller liknande handling, på grund av ändrade förhållanden ej längre iakttagas eller har bestämmelsen blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter eller föreligger *eljest synnerliga skäl*, kan på ansökan bestämmelsen ändras eller upphävas eller undantag medges för särskilt fall (*permutation*).

Avser permutation ändring av det ändamål som skall tillgodoses, skall det nya ändamålet så nära som möjligt motsvara det ursprungliga.

Vid B. i utskottets hemställan

2) beträffande beslutande instans av herrar Wiklund i Stockholm (fp), Sjöholm (fp), fru Jonäng (c), herrar Olsson i Sundsvall (c) och Persson i Heden (c) vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets betänkande som börjar på s. 16 med orden "Utskottet medger" och slutar på s. 17 med orden "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening talar starka skäl för ett överförande av beslutskompetensen till länsstyrelserna. Såsom utskottet anfört i det föregående är länsstyrelsen redan beslutande instans i permutationsärenden som avser pensions- och personalstiftelser. Dessutom är länsstyrelsen tillsynsmyndighet enligt lagen om tillsyn över stiftelser. Vidare kan, såsom motionärerna framhåller, länsstyrelsens kännedom om lokala förhållanden vara till nytta vid avgörandet av permutationsärenden. Härtill kommer att länsstyrelserna redan har erfarenhet av förevarande permutationsfrågor bl. a. i egenskap av regelbundet anlitad remissinstans i sådana ärenden. Som enda argument mot att överföra beslutsrätten

till länsstyrelserna anförts i propositionen att en koncentration av handläggningen till en central myndighet skapar de bästa förutsättningarna för en enhetlig tillämpning. Enligt utskottets mening är emellertid risken för oenhetlighet i rättstillämpningen liten om beslutanderätten ligger hos länsstyrelserna. Såväl föredragande statsrådet som departementsutredningen konstaterar nämligen att ifrågavarande ärenden är föga komplicerade och att det är sällsynt med meningsmotsättningar mellan sökandena och de myndigheter som har att ta befattning med permutationsärendena. Vidare skall vid tillämpningen av lagen gälla den praxis som har utvecklats vid Kungl. Maj:ts handläggning av permutationsärenden och som finns redovisad i propositionen. De i lagen föreslagna möjligheterna till dels besvär mot beslutsinstansens avgöranden, dels underställning av betydelsefulla principfrågor och ärenden, som rör betydande värden, minskar enligt utskottets mening ytterligare risken för oenhetlighet i rättstillämpningen. Med hänsyn till det anförda finner utskottet övervägande skäl tala för ett överförande av beslutanderätten till länsstyrelserna. Härigenom uppnås också, såsom motionärerna understrukt, en verklig decentralisering av beslutande-processen i dessa ärenden, något som ligger helt i linje med vad riksdagen i andra frågor förordat. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1573 antager 2 § i förslaget till permutationslag med den ändringen att ordet "kammarkollegiet" byts ut mot orden "länsstyrelsen i det län där sökanden är bosatt".

De föreslagna reglerna om underställning (3 §) och besvär (4 §) tillstyrks av utskottet. I lagrummen skall dock kammarkollegiet bytas ut mot länsstyrelse.

dels att utskottet bort hemställa

- B. att riksdagen — med förklaring att förslaget till permutationslag ej kunnat i oförändrat skick antagas — med bifall till motionen 1972: 1573 antager 2—4 §§ i nämnda förslag med följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

2 § Fråga om permutation prövas, såvitt rör fideikommiss som avses i 1 § lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss, av fideikommissnämnden och i annat fall av kammarkollegiet.

3 § Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande

Utskottets förslag

2 § Fråga om permutation prövas, såvitt rör fideikommiss som avses i 1 § lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss, av fideikommissnämnden och i annat fall av länsstyrelsen i det län där sökanden är bosatt.

3 § Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande

värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, skall fideikommissnämnden eller *kammarkollegiet* med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för avgörande.

4 § Talan mot fideikommissnämndens eller *kammarkollegiets* beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, skall fideikommissnämnden eller *länsstyrelse* med eget yttrande överlämna ärendet till Konungen för avgörande.

4 § Talan mot fideikommissnämndens eller *länsstyrelses* beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

